

Kapitola 19

Rozvojový rozměr české zahraniční politiky¹

Ondřej Horký-Hlucháň

JISTOTA I OPATRNOST V DOBĚ ROZPOČTOVÝCH ÚSPOR

Po změně vlády a schválení zákona a nové koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na jaře 2010, jež víceméně předurčily vývoj české rozvojové spolupráce na několik let dopředu, by šlo rok následující označit za poněkud nezajímavý a skoupý na podobné mezníky.² Nicméně tak jako se každá ze jmenovaných událostí stala výsledkem pozvolného vývoje české politiky v širším smyslu i vládních politik ve smyslu užším, i rok 2011 především dokreslil tendence roku předcházejícího. Podnadpis loňské kapitoly této „ročenky“ položil poněkud sugestivní otázku *Konec transformace, počátek emancipace?* a poukázal na to, že formální ukončení institucionální transformace zahraniční rozvojové spolupráce a její centralizace na MZV a jemu podřízené rozvojové agentuře neznamená nutně i lepší naplňování unijních a mezinárodních závazků.³ Zároveň kapitola ale poukázala na úspěšné, byť někdy kontroverzní hledání identity české rozvojové spolupráci mezi ostatními dárcovskými zeměmi, a konstatovala celkové posílení agendy vůči ostatním aktérům s vlivem na rozvojovou spolupráci.

Rok 2011 tento směr nezvrátil, nicméně vyjasnil své protichůdné tendence „jistoty i opatrnosti“ v prostředí, jež charakterizuje pokračující prosazování rozpočtových úspor a protržních opatření vládní koalicí. Dílem personální změny, dílem uvolnění kapacit způsobené dokončením institucionální transformace, ale také samotné povýšení a konsolidace rozvojové agendy se projevily v relativně silnějším vedení MZV v oblastech kvality i kvantity pomoci. Rozhodnutí ministra Karla Schwarzenberga přes politiku škrťů v některých dalších výdajích MZV zakonzervovalo objem prostředků na dvoustrannou rozvojovou spolupráci, a to podle střednědobého výhledu až do roku 2015, kdy by mělo ČR vykazovat celkový podíl oficiální rozvojové pomoci (ODA) na HND ve výši 0,11 %.⁴

Faktem ovšem zůstává, že se Česká republika zavázala Evropské unii ke snaze vykazovat v roce 2015 celý trojnásobek tohoto podílu. To by oproti roku předchozímu znamenalo při současném třetinovém podílu dvoustranné spolupráce na celkovém objemu pomoci a za pokračující stagnace objemu mnohostranné spolupráce na úrovni

mandatorních výdajů do evropských a mezinárodních rozpočtů a fondů každoroční ztrojnásobení (!) rozsahu bilaterální spolupráce. Tuto skutečnost však již kvůli zjevné nesplnitelnosti moc nepřipominají ani nevládní organizace. O úzkém manévrovacím prostoru pro naplňování závazků svědčí, že v uplynulém roce ve své stínové zprávě takticky zmírnily svoji pozici na snahu o zachování rozpočtu v situaci, kdy celosvětově v důsledku hospodářské recese a dluhové krize poprvé v roce 2011 oficiální rozvojová pomoc klesla o 2,7 % oproti roku předchozímu.⁵ Důraz rozvojové spolupráce se tak přenesl spíše na otázku kvality pomoci, s rozšířením konceptu komerční návaznosti, který nově pojímá české ekonomické zájmy v rozvojové spolupráci. Pokračující „krizový“ kontext tak celkově přináší přes zdánlivé úspěchy otázky ohledně dlouhodobého vývoje české rozvojové spolupráce.

ROZVOJOVÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Rozvojová spolupráce v nové zahraničněpolitické koncepci, bezpečnostní strategii a koncept komerční návaznosti

Nezmiňuje-li na rozdíl od mnoha ostatních tato kapitola novou koncepci české zahraniční politiky hned v úvodu, je to dáno především tím, že oblast rozvojové spolupráce má na rozdíl od mnoha dalších oblastí zahraniční politiky, kde koncepční úsilí stagnovalo či dokonce ani nezačalo, svůj náskok nejen v podobě zákona, ale i vlastní koncepcí, taktéž schválené na vládní úrovni v roce předchozím. V samotné zahraničněpolitické koncepci, jež v kostce obsah těchto dokumentů přebírá, je ZRS zařazena před konzulární službou jako poslední z „hlavních nástrojů“ české zahraniční politiky a příslušná část dokumentu opakuje od roku 1995 opakovanou deklaraci, že rozvojová spolupráce zůstává „integrální součástí zahraniční politiky ČR a přispívá k naplňování jejích cílů“.⁶ Krátký, byť oproti předchozí zahraničněpolitické koncepci relativně obsáhlejší text klade důraz na uplatnění českých transformačních zkušeností, ale nově i koordinaci s dalšími donory. Zároveň však stanovuje i priority na unijní úrovni: „vyváženost mezi třetími zeměmi“, již je třeba číst pragmaticky jako podporu východní a jihovýchodní Evropy jako české zahraničněpolitické priority i idealisticky jako výhodu v rámci dělby práce mezi dárci na úkor subsaharské Afriky, která je prioritou EU. „Zapojení českých subjektů do přípravy a realizace“ rozvojové spolupráce EU je pak třeba rozumět pragmaticky především jako snaze získat status čistého příjemce vůči evropskému rozpočtu i v oblasti rozvojové politiky, ale i jako možnosti prosazovat např. lidskoprávní priority či čerpat zkušenosti a posilovat své capacity.⁷ V rámci vládního přepracování doznal dokument jediné formulační změny.

Na rozdíl od „alternativní“ koncepcí dvou českých think tanků však znění koncepcí nevystupuje z hlavního proudu EU. Neoznačuje totiž rozvojovou spolupráci explicitně za „součást bezpečnostní politiky“ nebo za „nástroj podpory vnějších ekonomických zájmů ČR“, ani nepropaguje rozvoj skrze hospodářský růst a mezinárodní obchod.⁸ První jmenovaný bod ovšem ve slabším vyjádření zdůrazňuje v září 2011 vládou schválená *Bezpečnostní strategie České republiky*, která konstatuje, že roz-

vojová a transformační spolupráce s humanitární pomocí, jsou „účinným nástrojem přispívajícím k zajištění bezpečnosti a stability na regionální i globální úrovni“.⁹ Na jiném místě však dokonce rozvojovou spolupráci označuje za nástroj energetické bezpečnosti. Chudobu, ekonomické nerovnosti a populační tlaky považuje za příčinu migrace, extremismu a bezpečnostního rizika pro Česko, ale tzv. bezpečnostně rozvojový nexus dále nerozpracovává.

K druhému bodu českých ekonomických zájmů proběhla v polovině roku výrazná, v oficiálních dokumentech však zatím nereflektovaná změna. Koncept „komerční návaznosti“ se veřejně začal šířit pravděpodobně v červnu v prezentaci Platformy podnikatelů pro zahraniční rozvojovou spolupráci (PPZRS).¹⁰ Současně jej ve svém projevu použil i náměstek ministra zahraničních věcí Tomáš Dub.¹¹ Interně však již na jaře 2011 Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV prostřednictvím ČRA a zastupitelských úřadů začal získávat informace o obchodních případech uzavřených na komerční bázi v souvislosti s českými rozvojovými projekty. Vzhledem k tomu, že zákon, který reflektuje mezinárodní rozvojový diskurz, jednoznačně definoval cíle rozvojové spolupráce pouze idealisticky ve spojení s rozvojem rozvojových zemí, proexportní pragmatická motivace pomoci se postupně stala v oficiálních dokumentech vlády tabu a neměla by být zmíněna ani v žádném oficiálním dokumentu. Znění zákona je však zároveň projevem dlouhodobějšího vývoje na domácí úrovni, centralizace rozvojové spolupráce na MZV a současného oslabení role dalších resortů, jejichž hodnoty i zájmy se často odlišují. Jazykový posun od nelegitimních důvodů po legitimní, zdánlivě nezamýšlené důsledky poskytování rozvojové pomoci ovšem nese podobný význam, umožňuje toto „tabu“ do jisté míry překonat a i nadále znamená především uplatnění českých firem, tentokrát ovšem s větším důrazem na efektivnost vynaložení veřejných prostředků pro tyto soukromé subjekty. Nástup „komerční návaznosti“ se tak v konečném důsledku nevymyká obecnému trendu vlády Petra Nečase i vlád předchozích.

Návazné dílčí koncepce rozvojové spolupráce

V návaznosti na § 6 zákona o rozvojové spolupráci mají orgány státní správy realizovat rozvojovou spolupráci „v souladu s koncepcí a zásadami schválenými vládou“.¹² Byl by zákon připravován od roku 2006 a koncepce od roku 2009, datem schválení předcházela koncepce zákona. Ze strany MZV tedy šlo očekávat už pouze vypracování nových zásad, které by nahradily dokument těsně předcházející vstupu do Evropské unie.¹³ Ministerstvo ovšem uchopilo zásady ve smyslu principů rozvojové spolupráce, které jsou v koncepci obsaženy, a proto dnes koncepci považuje za dostačující. Za jeden z mála chybějících předpisů do plánované revize koncepce v půli své životnosti revize považuje jen stanovení maximální výše daru partnerské zemi rozhodnutím ministra, tj. bez nutného souhlasu celé vlády – o tom by však mohla vláda rozhodnout při jiné příležitosti. Na druhou stranu samostatné zásady mohly vymezit roli dalších aktérů nad rámec neformálních vztahů v Radě pro ZRS, a vládním usnesením tak povýšit agendu koherence politik, která je obsažena pouze ve statutu Rady pro ZRS.

V každém případě MZV vypracovalo z doplňujících dokumentů po pěti letech novou metodiku projektového cyklu.¹⁴ Ta má bez ohledu na rostoucí institucionalizaci

agendy bez příloh stejný rozsah jako její předchůdkyně, kterou již v roce 2010 doplnily pokyny pro vyjasnění rostoucí role zastupitelských úřadů.¹⁵ Stručnost nové metodiky však vede k tomu, že výkon principů efektivnosti, jež jsou v koncepci ZRS zakotveny, spadá do interních procesů České rozvojové agentury (ČRA) a zastupitelských úřadů. MZV ORS tak získává jen omezené možnosti dbát na jejich naplňování, což je dáno nejen statutem rozvojové agentury a tradiční autonomií některých zastupitelských úřadů, ale také jejich aktuálním personálním obsazením. Metodika např. nijak nestanovuje to, zda by měly být vypsány formou výběrového řízení či dotací, neboť podle ČRA se flexibilita ukázala jako vhodná, nebo zohlednění průřezových témat, jako jsou rovnost žen a mužů nebo dobrá správa věcí veřejných, nechává pouze na partnerské straně a aktivně je neprosazuje. Vzhledem ke svému úzkému institucionálnímu zaměření v rámci resortu není na rozdíl od své předchůdkyně nová metodika vládním dokumentem, ale byla schválena na úrovni kolegia ministra.

V roce 2011 také MZV dokončilo programy rozvojové spolupráce pro prioritní země první kategorie, tj. Bosnu a Hercegovinu, Etiopii, Moldavsko a Mongolsko jako výsledek programovacích misí MZV a ČRA, kulatých stolů a připomínkovacího procesu otevřeného členům Rady pro ZRS. Jedná se o stručné dokumenty v rozsahu 10 až 15 stran textu, jež nově obsahují označení sektorů podle metodiky OECD, nicméně stále výrazně přesahují jejich počet na doporučené dva až tři.¹⁶ Programovací mise v Afghánistánu, ve kterém dobíhá podle vlastní strategie činnost Provinčního rekonstrukčního týmu (PRT) v Lógaru, měla proběhnout v listopadu, ale z důvodů zhoršené bezpečnosti proběhla až na počátku roku 2012.¹⁷ Na sektorových strategiích, jejichž vyhotovení předpokládá tentokrát koncepcí ZRS, dosud MZV pracovat nezačalo s odůvodněním, že počet prioritních sektorů je příliš vysoký.

Kolegiem ministra byla schválena také *Národní strategie globálního rozvoje vzdělávání*, kterou MZV prezentovalo i v Evropském parlamentu. Implementace strategie byla jako některé další průřezové programy dočasně ohrožena za vedení Ministerstva školství, mládež a tělovýchovy ČR (MŠMT) zástupcem strany Věci veřejné Josefem Dobešem i přes hlavní roli ministerstvu podřízenému Národního ústavu odborného vzdělávání. Strategie představuje vyvrcholení postupných aktivit Programu OSN pro rozvoj (UNDP), tzv. Centra Sever–Jih Rady Evropy nebo např. *Global Education Network Europe* (GENE) a nevládních organizací, které MZV již dříve v oblasti rozvojového vzdělávání v rámci dotačního řízení podporovalo, a je tak dobrým příkladem spolupráce vládních a nevládních aktérů. Samotný dokument je ambiciózní v pojetí globálního rozvojového vzdělávání jako celoživotního procesu pro všechny. Konstatuje sice velké zapojení veřejnosti do humanitárních sbírek, ale také její nízké povědomí o chudobě a apeluje na „*změnu spotřebitelského a občanského chování*“ a osvětluje v klíčových tématech koherence politik pro rozvoj, které jinak MZV neřeší. Jako příklady uvádí „*konzum a nadbytečná spotřeba, nevyvážené obchodní vztahy, ekonomické a environmentální vykořisťování (sic), vývoz zbraní*“.¹⁸ Úspěch českého proudu globálního vzdělávání ilustruje, že poprvé není globální rozvojová výchova pouze doplňkovým studijním materiálem, ale stala se i součástí učebnice *Společnost* pro 5. třídu v řadě *Člověk a jeho svět*, kterou pro výuku schválilo MŠMT.

V roce 2011 se také poprvé sešly pracovní skupiny Rady pro ZRS pro přípravu *Strategie mnohostranné ZRS ČR* a na základě později publikované evaluační zprávy i pracovní skupina pro reformu programu vládních stipendií, která měla být předložena vládě na jaře 2012.¹⁹ Analýzu přípravy i výsledných dokumentů představí celostně až kapitola za následující rok.

ROZVOJOVÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY AGENDA A UDÁLOSTI

Objem rozvojové pomoci

V roce 2010 bylo původně schválených 715 mil. Kč na bilaterální rozvojové projekty včetně stipendií v důsledku úsporných opatření zkráceno o 5 %. Upravený plán z roku 2010 na rok 2011 již nedosáhl během roku výraznějších změn a stanovil celkovou částku na 679 mil. Kč.²⁰ V rámci připomínkového řízení se tehdy k objemu pomoci vyjádřilo pouze ministerstvo životního prostředí (MŽP), které označilo částku za „zele nedostačující“ z hlediska obecných unijních závazků, ale také z hlediska specifických závazků vůči adaptačním a zmírňujícím opatřením klimatických změn, tzv. *Fast Start Finance*. MZV podalo k připomínce vysvětlení s odvoláním na stanovisko ministerstva financí (MF) k rozpočtovým opatřením. O rozpočtu ZRS tedy jako v minulosti *de facto* rozhodl resort financí a materiál odešel do vlády „bez rozporu“.

Nakonec bylo vynaloženo pouze 606 mil. Kč s tím, že oproti plánu byly navýšeny či sníženy položky o více než 10 % rozpočtu, což svědčí o celkové flexibilitě MZV a ČRA v nakládání s prostředky na ZRS.²¹ Rozdíl oproti plánu spočívá především ve 40milionové úspoře na samotná vládní stipendia, kterou je třeba přičíst k převodu 7 mil. Kč z rozpočtu na stipendia do rozpočtu MŠMT za účelem úhrady nerozvojových nákladů Domu zahraničních služeb. Náklady na mnohostrannou pomoc, které v drtivé většině představují započitatelné podíly povinných příspěvků a které tedy vláda nemůže nijak ovlivnit, dosáhly 3,1 mld. Kč, z toho 2,3 mld. do rozpočtu EU a 304 mil. Kč do Evropského rozvojového fondu (EDF). Stomilionovou částku přesáhly či se jí dotkly pouze příspěvky a kapitálové vklady do institucí Světové banky (IBRD a IDA) a Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD). MZV sice snížilo příspěvky mezinárodním organizacím na povinné minimum, v závěru roku však našlo 13 mil. Kč pro pět agencí OSN ušetřených z dvoustranných projektů, které navíc darovalo podmíněně jako pomoc vázanou na českou expertízu, tzv. bi-multilaterální spolupráci.

Z hlediska statistického výkaznictví Výboru pro rozvojovou spolupráci Organizace pro hospodářskou a spolupráci (OECD DAC), které je rozhodujícím kritériem plnění mezinárodních závazků, tak ukazatel oficiální rozvojové pomoci dosáhl 4,4 mld. Kč, o 100 mil. Kč více než v roce předchozím, což po revizi stejně jako v roce předcházejícím v přepočtu na podíl na hrubém národním důchodu (HND) znamená 0,13 %. Zlomek ve stejné výši vykázalo Slovinsko, méně pak nejen Estonsko a ostatní země Visegrádské skupiny, ale také třeba i Řecko nebo Korea, které jsou na rozdíl od Česka členy OECD DAC. Je ovšem třeba vzít v potaz, že rozdíl mezi členskými zeměmi EU tvoří prakticky jen bilaterální pomoc nad rámec mandatorních unijních

a multilaterálních výdajů a porovnávání podílů objemu pomoci na HND tak může být zavádějící tím spíše, že obsahuje také odpuštění dluhů, pomoc uprchlíkům nebo civilní mise, které neplynou z rozpočtu ZRS, nejsou výsledky rozvojové politiky, ale jsou do ODA pouze *ex post* započítány.

Na následující roky střednědobý výhled do roku 2015 fixuje rozpočet dvoustranné pomoci na 807 mil. Kč ročně.²² Konkrétně by mělo být 562 mil. Kč určeno na bilaterální projekty, 123 mil. Kč na vládní stipendia a s nimi spojené náklady, na transformační spolupráci pak 50 mil. Kč a na humanitární pomoc 73 mil. Kč. S dvoustranným oddlužením se nepočítá. Na rok 2012 je vyčleněno posledních 30 mil. Kč pro PRT v Lógaru a projekty v Afghánistánu by následně měly být financovány postupným převodem ze zemí, ve kterých bude rozvojová spolupráce ukončena. Rozpočet by měl ve vyšších než stamilionových částkách narůst už jen o zvýšení příspěvku do EDF a jednorázovou platbu do Globálního fondu pro životní prostředí (GEF), nicméně v kombinaci s dosti nejistým a v posledních letech nespolehlivým výhledem růstu HND, který předkládá ministerstvo financí, by se v roce 2015 měl podíl ODA/HND nacházet na úrovni 0,11 %, tedy méně než dnes, což představuje jen třetinu českých závazků vůči Evropské unii. Závazek k roku 2010 byl po revizi dat OECD DAC splněn přibližně na 75 % především díky zmíněným mandatorním výdajům.

Přehled rozdělení dvoustranné rozvojové spolupráce

Česká rozvojová spolupráce je již natolik komplexní, že její podrobný popis a analýza by si vyžádaly celou monografii tohoto typu. O formách bilaterální rozvojové spolupráce podají doplňující informace každoroční zpráva MZV pro vládu *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v roce 2011*, každoroční publikace resortu určená širší veřejnosti s názvem *Česká republika pomáhá*, a částečně i výroční zpráva České rozvojové agentury.²³ Podrobné srovnávací statistické analýzy přináší také každoroční stínová zpráva platformy nevládních organizací *AidWatch*. Přehlednost i podrobnost všech materiálů a publikací se v posledních letech zlepšila. O tom, že všechny konkrétní projekty a podpořené subjekty rozvojové spolupráce nelze postihnout, svědčí, že včetně malých lokálních projektů a dotačních řízení určených pro vzdělávání a osvětu obsahuje příloha informace o ZRS předložená vládě 337 položek, a to jen pro rozvojové projekty.

Samotná ČRA vypsala 58 veřejných zakázek na dodávky pro své vlastní projekty a 50 bilaterálních dotačních výběrových řízení. Z hlediska rovnováhy mezi oběma typy je však třeba podtrhnout, že dotace představují z hlediska finančního objemu méně než jednu třetinu. Pod dotace spadají především tzv. *soft* projekty v sektoru sociálních služeb a vzdělání a podobný poměr si z finančního hlediska zachovává i rozdělení prostředků mezi firmy a neziskové organizace. Z teritoriálního hlediska působila agentura ve 13 zemích, což znamená, že teritoriální koncentrace pomoci se od roku 2010 nezměnila.²⁴ Čtyři programové země (Bosna a Hercegovina, Etiopie, Moldavsko a Mongolsko) vyčerpaly přes polovinu rozpočtu. Podobně tři sektory podle užší nomenklatury OECD (voda a sanitace, energie a vzdělávání) získaly 60% podíl.

Vzhledem k započítání více než dvousetmilionové položky pro Afghánistán, k výdajům na transformační politiku nebo kvůli části dofinancování projektů českých sub-

jektů u dalších donorů z prostředků trilaterální spolupráce je však celkově s pětinou finančního objemu největším sektorem státní správa a občanská společnost, jedna z deklarovaných priorit české ZRS, následovaná pomocí uprchlíkům na území Česka. To dobře poukazuje na vliv jak specifických, tak i mimořádných forem pomoci souvisejících s následky ozbrojených konfliktů na statistické přehledy. Díky velkému objemu pomoci Afghánistánu se také stala Asie hlavním příjemcem pomoci jako region a podíl pomoci skupině nejméně rozvinutých zemí světa dosáhl 28 %, i když podíl subsaharské Afriky se již stabilně pohybuje kolem desetiny objemu dvoustranné pomoci. Odhadem stanovené administrativní náklady údajně přesáhly 8 %.

V oblasti transformační spolupráce došlo usnesením vlády k navýšení rozpočtu o 2 mil. Kč z nevyčerpaných prostředků na projekty v Jemenu, jejichž realizaci zabránila zhoršená bezpečnostní situace v zemi.²⁵ Použity byly ve třech zemích severní Afriky (Egypt, Libye a Tunisko) v návaznosti na tzv. arabské jaro, jedná se ovšem o „klasické“ projekty podpory občanské společnosti.²⁶ Podobně byly převedeny 2 mil. Kč z rozvojových projektů v Etiopii na humanitární pomoc. V této oblasti v roce 2011 nedošlo k organizačním změnám a proběhla podle rámcového plánu bez dodatečného navýšení rozpočtu nad 73 mil. Kč.²⁷ Po organizační stránce se zjednodušila dispozice vládní letky v gesci ministerstva obrany pro nevládní organizace, jejíž náklady ovšem ponese MZV.²⁸ Teritoriálně humanitární agendě v roce 2011 dominovaly tsunami a jaderná katastrofa v Japonsku vedle hladomoru v Africkém rohu, v některých případech ovšem veřejné sbírky přesáhly vládní podporu: na následky zemětřesení na Haiti v předchozím roce celkově Člověk v tísní vybral 59 mil. Kč.²⁹ Pro oběti hladomoru v roce 2011 prý pokryly sbírky stejné organizace náklady půlročního programu pro 15 000 lidí a Charity pro celých 77 000 postižených suchem a neúrodou.³⁰ Přestože MZV není přímým aktérem programu specializované lékařské péče Medevac v gesci ministerstva vnitra, pokračuje ve svém neformálním zapojení.³¹

Zhodnocení teritoriálního zaměření a evaluaci projektů české rozvojové spolupráce

Na první pohled by se mohlo zdát, že stávající koncepce rozvojové spolupráce je podle výše uvedeného přehledu naplňována, sektorové a teritoriální priority jsou respektovány a česká rozvojová spolupráce je tedy na dobré cestě, kterou střednědobý plán v době rozpočtových škrťů na několik let zafixuje. Nicméně některé zvolené teritoriální priority kladou otázky z hlediska relevance české pomoci: Etiopie nebyla ochotna před chystaným uzavřením memoranda upravit zvláště pro Českou republiku svoje standardní procedury. Česko je pro ni objemově zanedbatelný dárcce, charakteristický nepřítomností pobočky agentury a realizací prostřednictvím nevládních organizací a firem. Mongolsko, země s jedním z nejvyšších temp hospodářského růstu na světě, zase nachází lepší řešení svých problémů spíše v sousedním čínském modelu. Z projektových zemí otázky vzbuzuje volba Kambodži, která vycházela především z historických příčin vyrovnání dluhu a návazného českého požadavku vázání části odpuštěného dluhu na českou pomoc i vazeb kambodžského krále Norodoma Sihamonihho k Československu. Absence zastupitelského úřadu či pobočky rozvojové agentury v Phnompenhu znemožňuje totiž sledování projektů a spolupráci s vládou a samosprávou. Jako vítanější a úspěšnější se zdá být česká pomoc v geograficky bliž-

ších regionech: z programových zemí v Bosně a Hercegovině a Moldavsku, z projektových zejména v Gruzii a Srbsku.

To nakonec dokreslují výsledky projektových evaluací, které byly zveřejněny v roce 2011.³² Zatím se týkají pouze projektů v bývalé gesci resortů a ne rozvojové agentury, nicméně tato „ročenka“ už poukázala na kontinuitu v činnosti resortů, zastupitelských úřadů a ČRA, která je v menší míře daná i personálně. Po problematických projektech v Mongolsku v oblasti pouštního zahradnictví, které analyzovala loňská kapitola, přinesly nové evaluace dvou mongolských projektů MPO v energetickém a průmyslového sektoru smíšené výsledky. Zatímco technologické investice pro uhelnou elektrárnu, jež zásobuje hlavní město Ulánbátar ve výši 30 mil. Kč, by se měly díky menší poruchovosti umociť za tři roky, nehledě na snížení emisí škodlivin, dodávka technologií českou firmou pro jeden konkrétní kožedělný závod v soukromých rukou sice zvýšila za 12,5 mil. Kč její kapacitu, ale za tuto sumu vytvořila pouze sedm nových pracovních míst a dosáhla pouhého 5% zvýšení platů dělníků a dělnic, což navíc ani nelze jednoznačně přičíst projektu (jinak se dopadům na snížení chudoby evaluační zpráva vůbec nevěnovala). Továrna navíc kvůli omezení čističky odpadních vod nemůže zvyšovat výkon, a proto bývá často mimo provoz.

Evaluace Centra moderních vyučovacích metod českou nevládní organizací v Etiopii za 12 mil. Kč také nepřinesla zcela uspokojivé a udržitelné výsledky: zřejmě ambiciózní projekt podle evaluace nedosáhl ve stanoveném období slibovaného efektu sněhové koule, působil izolovaně od dalších početných dárců a především neměl vypracovanou dostatečnou strategii odchodu. Úspěšnější byl sice v dosažení samotných výstupů a proškoleno bylo přes půldruhého tisíce vyučujících, ale rok po ukončení projektu již centrum nefungovalo, manuály projektu nebyly využívány a dopady na vzdělání dětí se nepodařilo doložit. Evaluátorky také kritizovaly kulturní necitlivost projektu a doporučily se zaměřit spíše na podmínky pro zvýšení školní docházky jako takové. Výsledky evaluace však v tomto případě byly vzaty v potaz pro zlepšení projektu.

V oblasti životního prostředí v Srbsku dosáhly evaluace projektů českých firem velmi odlišných výsledků a poukazují na důležitost „vlastnictví“ projektů místní samosprávou a na propast mezi stavem ochrany životního prostředí, který údajně odpovídá české situaci v letech 1992–1995 s výjimkou pokročilejší legislativy. V Bosně a Hercegovině pak byly úspěšně z hlediska výsledků evaluovány dva třicetimilionové projekty. Projekt MPO zaměřený na zavedení technologie řízení povrchových hnědouhelných dolů byl v této oblasti ojedinělý, neboť ostatní donoři se zaměřují na obnovitelné zdroje. Druhý projekt zavedení odpadového hospodářství v jednom kantonu v gesci MŽP se sice ukázal jako finančně ne zcela udržitelný kvůli očekávané obnově investic, nicméně přispěl k ochraně zdraví a životního prostředí – k jejichž poškozování naopak přispívá projekt první, a prohlubuje tak již dnes silnou závislost země na fosilních energetických zdrojích.

Nejlepší výsledky zdokumentovala evaluace projektů realizovaných nevládními organizacemi v sektoru sociální péče v Moldavsku: jednalo se o dva velmi udržitelné projekty podpory domácí pečovatelské služby a zřízení centra pro děti z ulice a o jeden částečně úspěšný projekt integrace dětí z internátních škol do místních komunit

za účelem omezení emigrace. S výtka pro neodůvodněnou stavbu nové budovy místo rekonstrukce některé stávající ocenila evaluace také úsilí o změnu legislativy a do budoucna doporučila MZV v této oblasti praktikovat lobbying, což otevírá možnosti využít politického dialogu s moldavskou stranou.

Malý počet evaluací s rozdílnou metodologií, navíc v gesci resortů, nelze v žádném případě považovat za reprezentativní. I přesto, že se mnohé evaluace nezaobírají skutečnými dopady projektů na místní komunity, poukazují na širokou škálu úspěšnosti ve výstupech a udržitelnosti projektů bez ohledu na to, zda jsou realizovány nevládním sektorem či firmami. Klíčové tedy bude, jak budou MZV a ČRA výsledky hodnocení využívat proto, aby zamezily minulým chybám a dokázaly šířit příklady dobré praxe. Stejně tak evaluace poukazují na nekoherentnost české rozvojové spolupráce, zejména když podpora průmyslových projektů prohlubuje poškozování životního prostředí, jehož ochrana je jednou ze sektorových priorit ZRS.

Potřebnost, vázanost a decentralizace rozvojové pomoci

Kromě otázky teritoriálního zaměření ovšem neudržitelnost určitého množství českých projektů, jak na ni poukázaly evaluace, vychází z dalších nedostatků v naplňování agendy efektivnosti rozvojové spolupráce. Zdá se, že nejčastěji projekty nedosáhnou dlouhodobých dopadů z důvodu slabého vlastnictví projektu partnerskou stranou. Jak ukázala debata v ČRA, někteří zástupci obchodních úseků českých úřadů poukazují na rozpor mezi požadavkem MZV na komerční návaznost a oficiální nemožnost realizátorů podílet se na identifikaci potřeb partnerské instituce. Situaci, kdy firmy *de facto* ovlivní specifikaci potřeb partnera a zprostředkovaně i specifikaci veřejné zakázky, což vede k vyloučení potřebné soutěže, tedy nelze i přes filtr zastupitelského úřadu vyloučit. Pro příjemce pomoci jsou pak takové zakázky výhodné jen potud, že její náklady jsou uhrazeny z českých veřejných prostředků, ačkoli plnění zakázky nemusí odpovídat jejich skutečným potřebám a splňovat kritérium skutečné relevance z hlediska snižování chudoby.

To souvisí s problémem vázanosti české pomoci. Příjemci dotací České rozvojové agentury mohou být ze zákona pouze české subjekty, a proto se jedná o pomoc vázanou – pokud není ovšem vykázána jako technická asistence. Veřejné zakázky podle zákona jsou pak vypisovány pouze v českém jazyce, a proto jsou, opět s výhradou zařazení do technické asistence, prakticky vázané. Česká dvoustranná projektová pomoc je tak většinou vázaná se dvěma objemově zanedbatelnými výjimkami: první představují malé lokální projekty při zastupitelských úřadech. Ty jsou paradoxně spíše politickým než rozvojovým nástrojem a interní audit MZV na jaře 2011 je označil za efektivní. Druhou výjimku tvoří dary poskytnuté vládám, a zejména dlouholetá a úspěšná praxe rozvojové spolupráce s Palestinou na základě usnesení vlády. V roce 2011 tak byly formou daru uvolněny prostředky ve výši 15 mil. Kč na realizaci rozvojových projektů prostřednictvím výběrových řízení, jež jsou vypsána na základě společného memoranda místními autoritami a jichž se mohou a nemusí účastnit české subjekty.³³

V předchozím roce 2010 však dokonce Česká republika poskytla přímou rozpočtovou podporu, kterou jinak v koncepci ZRS i na úrovni EU silně kritizuje, a to ve výši 7 mil. Kč Mongolsku, rozhodnutím schovaným v usnesení týkající se zahraničních

cest premiéra.³⁴ Dalších 8 mil. Kč bylo z rozpočtu PRT převedeno přímo afghánské vládě na podporu místních samospráv ve venkovských oblastech.³⁵ Podle plánu zahraniční rozvojové spolupráce na rok 2012 s přímou podporu afghánských úřadů MZV počítá i nadále. Přímou finanční podporu v loňské stínové zprávě vzhledem k údajně vysoké korupci v obou posledně jmenovaných zemích, nikoli však v Palestině, kritizovala platforma nevládních organizací FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci ve své stínové zprávě, tzv. *AidWatch* a v médiích.³⁶

Z hlediska konceptu komerční návaznosti, nově propagovaného soukromým sektorem i MZV, se však ukazuje, že vázanost rozvojové pomoci nutně neznamená následné obchodní případy. Naopak, řešerše takových případů, kterou provedla ČRA se zastupitelskými úřady, nepřinesla více než tucet těchto případů. To ostře kontrastuje se stamiliony korun z veřejných rozpočtů utracených pro jednorázové zakázky českých firem s často velmi omezeným rozvojovým dopadem. Dokonce samotná platforma firem PPZRS je označuje za spíše náhodné a doporučuje se raději zaměřovat na tvorbu podmínek pro komerční návaznost. Také podle názoru ministerského Oboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS) nejvíce návazných obchodních případů přinese taková rozvojová spolupráce, která vychází co nejvíce z potřeb partnerské země. Komerční návaznost přitom jako „sekundární (a tedy necílený) výsledek“ rozvojové spolupráce uznává jako legitimní i nevládní *AidWatch*, nicméně pro jeho dosahování doporučuje jiné proexportní nástroje.³⁷ K tomu, aby projekty české rozvojové spolupráce nejlépe odpovídaly místním potřebám, jsou však kromě zastupitelských úřadů nutné i pobočky české rozvojové agentury. Dlouhodobé diskusi a procesu jejich zřízení se bude podrobněji věnovat kapitola této „řady“ v příštím roce.

Koordinace mezi dárci, transparentnost, specializace a koherence české rozvojové spolupráce

Výraznějšího úspěchu dosáhla česká rozvojová spolupráce v oblasti transparentnosti. Jako šestá nejtransparentnější v EU byla evropskou platformou nevládních platform CONCORD vyhodnocena především díky kvantitativní metodologii a spuštěním nových internetových stránek ČRA. Na počátku roku MZV vydalo informaci pro Radu pro ZRS, ve které nepovažovalo žádné další opatření za nutná. Za rok 2011 ovšem později vykazalo data v detailnějším systému OECD DAC (CRS++). MZV se také po implementaci technických opatření výhledově rozhodlo přihlásit k *International Aid Transparency Initiative* (IATI). Na toto téma se pod záštitou ministra konala v říjnu konference FoRS, který agendu inicioval. Zdá se, že MZV zjistilo, že pokročilejší systémem vykazování rozvojové spolupráci může díky standardizaci snížit administrativní náklady a ne je pouze zvyšovat.

Dílčích úspěchů začaly MZV a ČRA dosahovat v oblasti koordinace mezi donory, ačkoliv spíše se jedná o otázku komplementarity v rámci jednotlivých projektů než přenechání některých sektorů dalším dárcům výměnou za jiný sektor, třeba i v jiné zemi. I tak se jedná o časově náročnou agendu, ve které nedosahují výrazných výsledků ani nejzkušenější dárcovské země. Ty nicméně zažívají podstatně složitější situaci kvůli silné přítomnosti v partnerských zemích, jež zatím Česku chybí. Česká republika by také měla hrát roli *supporting facilitator* v Moldavsku a Mongolsku, in-

stituci, která však kvůli slabé koordinaci ze strany Evropské komise zatím není plně využita, a individuálně již spolupracuje na jednotlivých projektech např. se Slovenskem, Švédskem, Rakouskem nebo Spojenými státy americkými, jedná pak s Japonskem, Jižní Koreou a Izraelem. Dobrým příkladem je spolupráce ČRA v sektoru zemědělství s americkou agenturou USAID a švédskou SIDA v projektu na zvýšení produkce mléka v severovýchodní Bosně. Jedná se navíc výjimečně o komplexní projekt ČRA, který v rámci jedné zakázky či dotace „neoutsourcovala“ na jinou firmu či nevládní organizaci. V Moldavsku se také rozbíhá společné plánování s dalšími donory v rámci jednoho regionu.³⁸

V druhé polovině roku 2011 začalo MZV také podnikat kroky k vyhodnocení rozvojové spolupráce v gesci MF, ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) a ministerstva vnitra (MV), kterým se bude v rámci chystaných reforem věnovat příští ročník této publikace. Případné dokončení centralizace může také umožnit lepší využití transformační zkušenosti České republiky, které je v současnosti stále zanedbatelné.³⁹ ORS také považuje označení transformační spolupráce programu podpory občanské společnosti v gesci odboru lidských práv a transformační politiky (LPTP) za poněkud zavádějící a za prioritu považuje v souladu s koncepcí začlenění transformační zkušenosti jako české specializace do rozvojové spolupráce, která probíhá ve spolupráci s vládami a samosprávou rozvojových zemí, tedy šířeji tak, jak je transformace chápána v mezinárodním kontextu. O zkušenosti v oblasti vyrovnávání se s minulostí požádal např. Irák.⁴⁰ Jinak se však jejich využití zdá zatím omezené i přesto, že MZV nechalo vypracovat seznam transformačních zkušeností, do kterého přispěly i další členové Rady pro ZRS.

Konečně v oblasti koherence politik pro rozvoj v návaznosti na *Pracovní program EU ke koherenci politik pro rozvoj na období 2010–2013* z dubna 2010 na únorové Radě pro ZRS předložil think tank Glopolis mapovací studii *Praktické kroky ČR ke koherenci politik pro rozvoj – zemědělský obchod a změna klimatu* v oblastech, které MZV vybralo jako nejrelevantnější pro snižování chudoby.⁴¹ V září byla založena pracovní skupina Rady, nicméně se do ní z resortů přihlásily pouze studii pokryté ministerstvo zemědělství a pak ministerstvo práce a sociálních věcí, což poukazuje na to, že agenda koherence je i nadále prosazována především MZV a nevládním sektorem. Na druhou stranu zatím ustalo úsilí o začlenění průřezových témat, jako jsou gender a životní prostředí do rozvojové spolupráce, a v podobných oblastech efektivnosti MZV spíše reaguje na podněty z evropské či mezinárodní úrovně.

Česká stanoviska v Evropské unii a mezinárodních organizacích

Na unijní úrovni se rok 2011 odehrál ve znamení polského a maďarského předsednictví, tedy předsednictví zemí s obdobnými pozicemi a menším důrazem na naplňování závazků. Dluhová krize probíhající v EU jim tak mohla z důvodů napjatých rozpočtů „vyhovovat“ podobně, jako českému předsednictví v roce 2009 vyhovovala probíhající krize finanční. Dobrou představu o českých pozicích poskytuje konečná verze českého stanoviska k tzv. zeleným knihám předloženým ke konzultaci Evropskou komisí.⁴² Česká republika zde zdůrazňuje, že navyšování pomoci není jediné řešení, ale že důležitá je také dobrá správa věcí veřejných v partnerských zemích.

Konkrétně se v této souvislosti nevěnuje spojené otázce koherence politik v oblasti financí, ale pouze konstatuje, že obchod je pro českou vládu základním tématem koherence politik pro rozvoj. V samostatné části věnované soudržnosti politik se však věnuje i dalším oblastem.

Ve své reakci na diskusi finančního rámce EU od roku 2014, schválené vládním Výborem pro EU již v prosinci 2010, pak Česká republika odmítla začlenění Evropského rozvojového fondu do běžného rozpočtu Unie, což by vedlo asi ke zdvojnásobení českého příspěvku na 1,2 %. Odmítá také navýšení českého podílu ve stávající podobě EDF. V souladu s tím na úkor podpory regionu Afriky, Karibiku a Tichomoří (ACP) podporuje česká rámcová pozice především nástroje odpovídající domácím prioritám: země Východní partnerství (ENI), lidská práva a demokracii (EIHDR) a předvstupní pomoc (IPA).⁴³ Neúspěchem skončilo kvůli odporu Komise a „starých“ členských států jarní úsilí České republiky a podobně smýšlejících zemí na prosazení samostatného nástroje či podnástroje na podporu přenosu transformačních zkušeností, a proto se návazným, listopadovým *non-paperem* snažilo alespoň o jejich začlenění jako průřezového tématu do stávajících nástrojů.⁴⁴

Za úspěch lze podle MZV s ročním odstupem označit následky původně ostré pozice české delegace proti přímé rozpočtové podpoře, která nakonec vedla k určitému prolomení tabu o nedostacích tohoto nástroje a ke spokojenosti s konečným unijním kompromisem. Celkově lze říci, že i česká pozice k návrhu inkluzivního růstu podle zelené knihy je blízká následnému návrhu Evropské komise *Agenda pro změnu*.⁴⁵ Česká republika se tradičně na rozdíl od mnoha dalších zemí v Radě vyznačuje se Švédskem a Německem důrazem na lidská práva, ovšem návrhy na zvýšenou podmíněnost pomoci ze závěrů Rady na jaře 2012 vypadly, protože Unii chybí zkušenosti a jednota pro využití kondicionality v praxi.⁴⁶ Německo s ČR také např. prosazovalo větší politickou podmíněnost pomoci ve vztahu k Nikaragui, jak informovala ČTK.⁴⁷ České postoje je však třeba dát do kontextu zanedbatelného podílu „nových“ členských zemí na rozvojové spolupráci ve srovnání s těmi „starými“ a situaci nemění ani státní příslušnost vedení Komise. Ve dnech 5. a 6. října opět navštívil Česko, tentokrát v rámci českého předsednictví Visegrádské skupiny, lotyšský komisař Andris Piebalgs a v květnu pak do Prahy zavítala komisařka zodpovědná za humanitární pomoc, krizové řízení a mezinárodní spolupráci Kristalina Georgieva, která je původem z Bulharska.⁴⁸

Na mezinárodní úrovni dominovalo rozvojové agendě 4. fórum na vysoké úrovni o efektivnosti rozvojové spolupráce, které se konalo v prosinci v Jižní Koreji. Jak v Pusanu, tak na dalších akcích včetně Miléniového summitu v předchozím roce zastoupil ČR náměstek ministra zahraničních věcí T. Dub. Opět vystoupil s příspěvkem o zapojení soukromých subjektů do rozvojové spolupráce a rozvoje.⁴⁹ Výsledný dokument *Pusanské partnerství pro efektivnost rozvoje* považuje ORS za důležitý krok, neboť zahrnuje zapojení soukromého sektoru, nové dárce i mobilizace dalších finančních zdrojů pro rozvoj, což odpovídá české pozici netlačít na objem pomoci.⁵⁰ Na fóru vystupovala EU se společnou pozicí, ovšem česká delegace se podle MZV od unijního konsenzu neodlišovala. Na úrovni OSN v roce 2011 stojí za zmínku české předsednictví výkonné radě některých jejích agencí včetně Programu OSN pro rozvoj (UNDP, UNFPA a UNOPS).

ROZVOJOVÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

V povolebním roce 2011 nedošlo k viditelným změnám v postoji vlády k rozvojové spolupráci. Rozvojová spolupráce se na vládním programu výrazně neprojevila, neboť navrhovaná usnesení vlády předložená MZV vystupovala z meziresortních připomínkových řízení bez rozporných stanovisek. Do vlády také nešel žádný materiál, který by ohrožoval zájmy dalších resortů. Z hlediska politické úrovně lze tedy považovat za nejdůležitější rozhodnutí ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga, že nedojde ke škrtnům v rozpočtu rozvojové spolupráce i přes pokračující úspory ve zbytku rozpočtu MZV. O rozvojové spolupráci se nezmínil při svém vystoupení před diplomatickým sborem prezident V. Klaus, který se zaměřil na unijní politiku ministerstva zahraničních věcí.⁵¹ Premiér P. Nečas opět označil za hlavní úkol české zahraniční politiky ekonomickou diplomacií.⁵² Jednání zahraničního výboru poslanecké sněmovny k informacím o ZRS v říjnu pak svědčilo spíše o nevelké informovanosti poslanců, jinak se po zbytek roku poslanci rozvojové spolupráci nevěnovali.⁵³ V diskusi je tematicky zajímavá spíše pragmatický přístup pro účast českých firem na prostředcích EU a také otázka vládních stipendií.

V rámci MZV v roce 2011 neproběhly v linii od ministra přes náměstka a vrchního ředitele příslušné sekce až k odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci žádné organizační ani personální změny. Rada pro ZRS se schází od svého založení přesně pětkrát do roka, i když málokdy na zamýšlené úrovni náměstků.⁵⁴ Rok 2011 také znamenal již čtvrtý rok fungování České rozvojové agentury a vzhledem k velkému nárůstu množství spravovaných projektů začíná narážet zejména na manažerské a personální kapacity v implementaci opatření pro vyšší efektivnost české rozvojové spolupráce podle unijních a mezinárodních závazků. Samotná administrativa provádění veřejných zakázek a dotačních řízení však probíhá bezproblémově, např. MŽP ocenilo současné fungování systému. Agentura s novým zákonem o veřejných zakázkách chystá s rokem 2012 aktualizaci stávající směrnice, podle které do půl milionu Kč stále existuje možnost oslovit pouze jednoho dodavatele.⁵⁵ Kromě své implementační role jinak ČRA plní částečně i svoji roli vzdělávací, když v dubnu 2011 k tomuto tématu zorganizovala školení deseti koordinátorů a koordinátorek rozvojové spolupráce při sedmi zastupitelských úřadech.

Jak již upozornil úvod, dlouhodobá rozpočtová politika vlády vede k tomu, že dosažení cílů objemu pomoci je nerealistické. Tato skutečnost vede k tomu, že nevládní neziskové organizace (NNO) sdružené ve své platformě FoRS – České fórum pro rozvojovou spolupráci, které považují tyto cíle za závaznější než vláda, se postupně dostaly do situace, že by po vládě požadovaly politicky neproveditelné mezinárodní požadavky, z nichž však nemohou zcela odstoupit. Tato dvojznačnost se v roce 2011 plně projevila, když FoRS ve své poslední zprávě *AidWatch* požadoval po české vládě velmi slabé stanovisko „usilovat o zastavení poklesu *finančních prostředků určených na bilaterální spolupráci a snižování jejího poměru na celkovém objemu ZRS ČR*“.⁵⁶ Česká stránka evropské nevládní platformy CONCORD, sdružující národní platformy, jež ovšem vycházela z podkladů poskytnutých FoRS, o pár měsíců dříve požadovala

po vládě vypracování plánu k dosažení závazku 0,33 % v roce 2015 a dále pak až k cíli 0,7 % podílu ODA/HND.⁵⁷ Průzkum FoRS mezi členskými organizacemi však zároveň ukázal, že Evropská unie se stává pro nevládní neziskové organizace téměř tak důležitým zdrojem jako česká vláda: i díky programu trilaterální spolupráce MZV, který unijní projekty v 80 % případů spolufinancoval, dosáhl nevládní sektor v období 2007 až 2010 na 20 mil. EUR, tedy téměř 125 mil. Kč ročně, relativně nejvíce mezi „novými“ členskými zeměmi.⁵⁸ Tato částka se blíží podílu NNO na financování dvoustranné rozvojové spolupráce. Na národní rovině se proto FoRS prosazuje především v agendě kvality a koherence rozvojové spolupráce.

Ačkoli finanční podíl soukromého sektoru na vládním financování rozvojové spolupráce zůstává asi dvojnásobný, v získávání zakázek na projekty v rozvojových zemích z prostředků Evropské unie a mezinárodních organizací jsou bez ohledu na nabídku příležitostí české firmy mnohem méně úspěšné a Platforma podnikatelů pro ZRS zaznamenala jen několik případů jejich financování z EU nebo mezinárodních organizací.⁵⁹ PPZRS vydala studii o podpoře investičních záměrů, což svědčí o jejím deklarovaném posunu od neúspěšné komerční návaznosti na české projekty k novým nástrojům a tvorbě podmínek pro české podnikatelské subjekty v rozvojovém světě, nicméně sama ji označuje za „analýzu programů veřejné podpory obchodních případů do rozvojových zemí“, neboť „bez rozvojových fondů v dnešní době zákazník nenakoupí téměř nic“, jak tvrdí ve svém novém *Zpravodaji*.⁶⁰ Kromě tradiční půldenní konference „Finanční podpora podnikatelských záměrů v rozvojových zemích v listopadu 2011 zorganizovala i sérii kulatých stolů v kontextu přípravy programů s názvem *Přinese rozvojová spolupráce ČR s ... obchodní případy?* V září také byla zahájena jednání s MF, MPO, Českou exportní bankou (ČEB) a Exportní garanční a pojišťovací společností (EGAP), které by měla vést k založení rozvojově investiční instituce. Podle PPZRS by mohla jako sekce ČEB českým podnikatelským subjektům pomoci navázat na projekty ČR za pomoci svého vlastního kapitálu nebo s prostředky získanými společně s místním partnerem, např. z rozvojových investičních fondů. Z konkrétních firem byly v předchozím roce největšími realizátory projektů z prostředků ZRS firmy Geotest Brno, Aquatest, Dekonta, GET Praha a ZAT, tedy zejména v oblastech geologie, vodohospodářství a ekologie.

ROZVOJOVÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

Ministerstvo zahraničních věcí zastává názor, že zahraniční rozvojovou spolupráci není vhodné v době rozpočtových úspor příliš medializovat. Ústřední kampaň zaměřená na zvyšování povědomí veřejnosti o rozvojové problematice *Česko proti chudobě* se stala málo viditelnou bez ohledu na to, zda byla vůbec kdy ve svém snažení účinná. Její metodologicky vágní evaluace neodpovídá na otázku o její účinnosti a podle některých respondentů a respondentek byla určena pro ty, kteří již o rozvojové spolupráci měli povědomí.⁶¹ Nicméně i přesto v jejím rámci vznikají desítky drobných akcí v regionech, které jsou velmi důležité, neboť většina rozvojových organi-

zaci sídlí v Praze. FoRS pak využívá spíše svého postavení člena Rady pro ZRS a nevstupuje samostatně příliš aktivně do veřejného a politického prostoru: v roce 2011 vydal podle svého přehledu pouze tři tiskové zprávy. Většina jeho aktivit, např. studie o lidskoprávním přístupu k rozvoji, finančním rámci EU po roce 2013 či samotná *AidWatch* jsou zaměřeny především na odbornou veřejnost, zatímco osvětu vůči veřejnosti zajišťují především její členské organizace v rámci informačních projektů (Rozvojovka.cz) nebo kampaní, které se však nevážou přímo k zahraniční rozvojové spolupráci (*Fotbal pro rozvoj*, *Svět v nákupním košíku* a další).⁶² Na druhou stranu, úspěch dokumentárního filmu M. Marečka *Pod sluncem tma* o konkrétním českém projektu v Zambii vyprovokoval zatím nejrozsáhlejší veřejnou debatu o smyslu rozvojové spolupráce, někdy k nelibosti některých představitelů tradičních nevládních organizací.⁶³ Některé jiné neziskové organizace, např. v oblasti spravedlivého obchodu, se však začínají otevírat veřejnému prostoru formou happeningů a spoluprací se samosprávami.

Co se týče mediální přítomnosti, propagaci ZRS lze vložit do kontrastu s relativně viditelnější a propracovanější prezentací PRT Lógar, kterou doprovázelo přes 200 zpráv a reportáží.⁶⁴ O samotné rozvojové spolupráci v politickém kontextu informují tzv. seriózní, zejména veřejnoprávní média jen velice sporadicky.⁶⁵ Celkově v roce 2011 explicitně zmínilo rozvojovou spolupráci či pomoc něco přes stovku mediálních výstupů v celostátních denících, rozhlase, televizi a vybraných časopisech (viz kapitola 2: *Mediální kontext české zahraniční politiky*). Oproti tomu humanitární pomoc jich citovalo šestkrát více. V případě televize je však tento poměr dokonce více než dvacetinásobný. To ostře kontrastuje s opačnou relevancí rozvojové spolupráce a humanitární pomoci z hlediska finančního i institucionálního a zároveň představuje velkou výzvu pro českou veřejnou diplomacii. O amatérském způsobu informování zejména bulvárními médii svědčí článek o tom, že v návaznosti na své humanitární aktivity se česká modelka stala „*honorární konzulkou pro Českou republiku na ostrově Haiti*“.⁶⁶

Humanitární pomoc také zůstává upřednostňovaným cílem soukromého dárcovství: podle průzkumu Factum Invenio z konce roku 2011 téměř 87 % dárcovské veřejnosti (tj. asi každá čtvrtá Češka či Čech) věnuje dary na živelní katastrofy a dvě třetiny z nich právě do zemí Jihu.⁶⁷ Přes tato zdánlivě povzbudivá čísla klesl podle posledního Eurobarometru počet lidí, kteří považují za důležité pomáhat chudým lidem v rozvojovém světě z 88 % v roce 2010 na 73 % v roce následujícím.⁶⁸ Tento pokles přibližně odpovídá celoevropskému posunu, nicméně podle 51 % dotazovaných by měly být současné sliby dodrženy, 9 % by bylo pro zvýšení a 21 % pro snížení objemu pomoci. Veřejnost se tak přesto podle průzkumu jeví jako ambicióznější než většina aktérů, kteří se pohybují v úzkém administrativně-politickém prostoru rozvojové konstituce. Není ovšem jasné, jak by se zachovali, pokud by mohli politiku skutečně ovlivnit.

Opět spíše o kvalitě domácích médií vypovídá, že ze všech zemí EU právě česká veřejnost považuje za nejpotřebnější region severní Afrika a Blízký východ. To svědčí o neinformovanosti o rozvojové spolupráci a přetrvávající nejasné hranici mezi rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí. Česká republika se také výrazněji odlišuje od

ostatních států Unie tím, že obchod a finance považuje za nejdůležitější oblasti ovlivňující rozvoj (kromě rozvojové spolupráce). Ne sice s nejvyšším skórem, ale ČR se také řadí vedle Německa, Švédska a Belgie mezi ty země, jejichž veřejnost nejvíce podporuje politickou podmíněnost poskytování pomoci, např. dodržováním lidských práv. Potud tedy odpovídá názor veřejnosti vládní politice. Česko se ale zároveň řadí mezi země s nejaltuističtějším přístupem k pomoci. Na rozdíl od obyvatel zkušených dárcovských zemí ale požaduje zvýšení spolupráce spíše s bohatými zeměmi a ne se samotnými rozvojovými zeměmi. I tento postoj nalezneme v rozvojové konstituci formou nedůvěry k institucím partnerských zemím.⁶⁹

ZÁVĚR

Odolnost zahraniční rozvojové spolupráce v době škrťů veřejných rozpočtů prokazuje její silné institucionální zakotvení: stala se „příliš velkou na to, aby padla“. Také dynamika pomalého a postupného naplňování vybraných mezinárodních závazků se zdá být její pevnou součástí. To se ovšem týká zejména kvalitativních závazků v gesci Ministerstva zahraničních věcí ČR, jejichž plnění příliš neodvisí od vládní rozpočtové politiky a postojů dalších aktérů. Oproti tomu objem výdajů na dvoustrannou rozvojovou spolupráci, jejichž výši dokáže na rozdíl od evropských a mezinárodních příspěvků vláda ovlivnit, zatím stagnuje a spíše kopíruje obecnou míru zvyšování nebo omezování státních výdajů pod taktovkou Ministerstva financí ČR. Tato zdánlivá setrvačná nezávislost zahraniční rozvojové spolupráce na zbytku vlády i parlamentu má ovšem z dlouhodobého hlediska i negativní dopady. Podobně jako bychom dnes v českém prostředí nenašli žádnou významnou sílu, která by rozvojovou politiku dokázala omezit či dokonce zrušit, nenajdeme ani žádnou dostatečně velkou sílu, která by ji dokázala rozšířit a ovlivňovat další vládní politiky související s rozvojem v rámci agendy koherence politik.

Část nevládního sektoru, ale i akademické sféry a veřejné správy, označuje jako příčinu neplnění závazků v oblasti rozvojové politiky nedostatek „politické vůle“, aniž by upřesnila, co tím myslí. Obecně „politickou vůli“ chápe jako nezávislou proměnnou i přesto, že vládní politika je výsledkem politického procesu a působení celé škály aktérů a faktorů. Toto pojetí však otevírá cestu pro zaměření na technické, podružné aspekty dané politiky. Dvojznačná pozice nevládní platformy se svými maximalistickými požadavky prezentovanými na evropské úrovni a minimalistickými požadavky na úrovni domácí poukazuje na obtížné soužití krátkodobého realismu vůči MZV a dlouhodobého idealismu, který je vlastní rozvojové agendě. V tomto případě se realismus projevuje názorem, že když nelze ovlivnit důraz na kvantitu vně rozvojové konstituce, je třeba se zaměřit na kvalitu v úzkém okruhu aktérů, kteří se na ní přímo podílejí. Zahraniční zkušenosti ovšem ukazují, že bez adekvátní rozpočtové alokace rozvojové spolupráci nelze dosáhnout systemických změn, zejména institucionální a zvýšení váhy a zohlednění rozvojových hledisek v ostatních vládních politikách. I tento pohled zde však často získává formu argumentu, že nejprve je třeba systém zefektivnit, aby byl připravený na vyšší příliv finančních prostředků.

Zde je vhodné si položit základní otázku, co by se stalo, kdyby vláda ukončila dvoustrannou spolupráci a jaký vliv by to mělo na českou společnost i na partnerské země české rozvojové spolupráce. Její rozsah není v žádné z prioritních zemí zásadní a v některých zůstává dokonce marginální. V Evropské unii se již neplnění rozvojových závazků příliš nestigmatizuje. A pokud by tento krok znamenala veřejnost, pravděpodobně by se masově neorganizovala a neprotestovala. Ani pro politiky a političky postoje veřejnosti k rozvojové spolupráci nepředstavují důvod pro úspěch či neúspěch ve volbách. Nejpostiženější by se tak staly bezprostředně zejména ty nevládní neziskové organizace, popř. firmy, které jsou více závislé na dotacích a zázkazách ZRS. Jinak řečeno, veřejná podpora, která se artikuluje prostřednictvím zastupitelské demokracie a občanské společnosti a která se nakonec projeví ve fiskální relevanci či irelevanci té či oné agendy, představuje jediný klíč pro dlouhodobé posilování rozvojové agendy a pro odstranění propasti mezi přijatými mezinárodními požadavky a jejich naplňováním.

Celosvětová finanční krize, hospodářská recese a dluhová krize v Evropské unii, jež vládu vedla k přijetí restriktivních fiskálních opatření a podle průzkumů veřejného mínění i ke snížení veřejné podpory pro rozvojovou spolupráci v České republice, paradoxně MZV dovedla zároveň k omezení podpory mediální prezentace rozvojové spolupráci. Diplomacii navíc chybí bohatší zkušenosti a institucionální kultura vystupování vůči domácímu publiku. Nevládní organizace upřednostňují přímé jednání s MZV a v prezentaci svých požadavků vládě, parlamentu a veřejnosti jsou diskrétnější. A konečně média, která se o rozvoj a rozvojovou spolupráci – na rozdíl od humanitární pomoci nebo bezpečnostních témat – takřka nezajímají, se jeví jako velmi slabý zprostředkující článek s veřejností. Na mezinárodní úrovni přitom již odstartoval proces nahrazení či proměny dominantního mezinárodněpolitického diskurzu snižování chudoby po roce 2015, který může do rozvojové debaty přinést podobné momentum jako Miléniový summit OSN v roce 2000 s následným rámcem *Rozvojových cílů tisíciletí*. Pozapomenout na technické záležitosti rozvojové spolupráce a více se věnovat jejímu veřejnému, mediálnímu a politickému rozměru se dnes pro zahraniční rozvojovou spolupráci jeví jako největší výzva do dalších let.

Poznámky

¹ Za poskytnutí rozhovoru děkuji Zuzaně Hlavičkové, ředitelce Odboru rozvojové spolupráce a humanitární pomoci (ORS) MZV ČR, 15. 5. 2011. Za cenná doplnění, připomínky nebo komentáře k předchozím verzím kapitoly děkuji také Nicol Adamcové, referentce ORS, Martinu Náprstkovi, zástupci ředitele, a Haně Geroldové, vedoucí oddělení formulace České rozvojové agentury; Janě Miléřové, ředitelce, Zuzaně Dudové, současné, a Zuzaně Sládkové, bývalé policy officer FoRS – Českého fóra pro rozvojovou spolupráci; a Věře Venclíkové, výkonné ředitelce Platformy podnikatelů pro zahraniční spolupráci. Pokud není vysloveně stanoveno jinak, výsledný text kapitoly nemusí vyjadřovat stanovisko žádného z uvedených aktérů a odpovědnost za něj spadá pouze na autora.

² Zákon č. 151/2010 Sb. ze dne 21. dubna 2010 o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů; *Usnesení vlády České republiky ze*

- dne 24. května 2010 č. 366 ke Konceptci zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010–2017.
- ³ Horký, Ondřej (2011): *Rozvojový rozměr české zahraniční politiky v roce 2010*. In: Michal Kořan a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2010: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 337–356.
- ⁴ MZV ČR: *Předkládací zpráva k materiálu „Zahraněční rozvojová spolupráce v roce 2013 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2015“*, s. 2.
- ⁵ *Development: Aid to developing countries falls because of global recession*. OECD DAC, 4. 4. 2012. On-line: www.oecd.org/document/3/0,3746,en_2649_37413_50058883_1_1_1_37413,00.html.
- ⁶ *Usnesení vlády ze dne 3. března 2003 č. 223 ke Konceptci zahraniční politiky České republiky na léta 2006–2006*, s. 21.
- ⁷ Tamtéž.
- ⁸ AMO a Europeum: *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011–2017*, s. 7. On-line: www.europeum.org/doc/pdf/amo_europeum_koncepce_2011-2017.pdf.
- ⁹ *Usnesení vlády ze dne 8. září 2011 č. 665 o Bezpečnostní strategii České republiky*, s. 14.
- ¹⁰ Venclíková, Věra (2011): *PPZRS a projekty vnější spolupráce EU*. Programy a nástroje EU využitelné českými podniky, seminář MZV ČR, 24. 6. 2011. On-line: www.mzv.cz/file/670535/Venclikova_MZV_vnejsi_nastroje_24_06_11_VV.ppsx.
- ¹¹ Projev náměstka ministra zahraničních věcí ČR Tomáše Duba na poradě ekonomických diplomatů ČR, 29. 6. 2011, s. 6. On-line: www.mzv.cz/file/672041/Projev_NMDT.pdf.
- ¹² Zákon č. 151/2010 Sb., op. cit.
- ¹³ *Usnesení vlády č. 302 ze dne 31. března 2004 k zásadám zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu České republiky do Evropské unie*.
- ¹⁴ MZV ČR: *Metodika projektového cyklu bilaterálních projektů zahraniční rozvojové spolupráce České republiky*, 2011
- ¹⁵ MZV ČR: *Manuál projektového cyklu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky*, 2006; *Metodický pokyn VŘ SMR k zapojení zastupitelských úřadů v programových, projektových a ostatních zemích do zahraniční rozvojové spolupráce ČR*, 8. 6. 2010. Pro malé lokální projekty a stipendia informuje MZV zastupitelské úřady samostatnými telegramy in claris.
- ¹⁶ Viz stránky MZV ČR. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/programove_zeme/index.html.
- ¹⁷ MZV ČR: *Perspektivy účasti ČR na stabilizaci Afghánistánu v letech 2010–2012*, listopad 2009. On-line: www.mzv.cz/public/df/c1/83/449626_314519_Strategie_pro_Afghanistan.pdf.
- ¹⁸ MZV ČR: *Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015*. On-line: www.mzv.cz/file/612334/Narodni_strategie_globalniho_rozvojoveho_vzdelavani_pro_obdobu_2011_2015.pdf, s. 9.
- ¹⁹ Ústav mezinárodních vztahů: *Výhodnocení programu vládních stipendií pro studující z rozvojových zemí. Zvýšení efektivnosti a nové nástroje podpory terciárního vzdělávání*. Studie pro Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, červenec 2011.
- ²⁰ *Usnesení vlády ze dne 7. června 2010 č. 440 k zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2011 a ke střednědobému výhledu jejího financování do roku 2013*.
- ²¹ MZV ČR: *Informace o zahraniční rozvojové spolupráci České republiky v roce 2011*.
- ²² MZV ČR: *Předkládací zpráva k materiálu „Zahraněční rozvojová spolupráce v roce 2013 a střednědobý výhled jejího financování do roku 2015“*, s. 2.
- ²³ MZV ČR: *Česká republika pomáhá: Zahraněční rozvojová spolupráce České republiky v roce 2011* (v přípravě).
- ²⁴ Česká rozvojová agentura: *Výroční zpráva 2011*. On-line: www.mzv.cz/file/791626/Vyrocnizprava_CRA_2011_Final.pdf.
- ²⁵ *Usnesení vlády ze dne 20. července 2011 č. 580 k zajištění finančních prostředků na projekty v zemích Východního partnerství a Jižního Středomoří v rámci kapitoly 306 – Ministerstvo zahraničních věcí*.
- ²⁶ MZV ČR: *Výsledky mimořádného dotačního výběrového řízení na podporu projektů transformační*

- spolupráce v regionu severní Afriky v roce 2011*, 9. 9. 2011. On-line: www.mzv.cz/file/699922/vysledky_tabulka_MENA2011_1.doc.
- ²⁷ MZV ČR: *Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2012*. On-line: www.mzv.cz/file/757916/StrategieHP2012web.doc.
- ²⁸ *O vyslání speciálů do míst katastrof by měl rozhodovat ministr*. ČTK, 29. 10. 2011.
- ²⁹ *Člověk v tísní utratil na obnovu Haiti 29 milionů korun*. ČTK, 10. 1. 2011.
- ³⁰ *OSN připravuje letecký most pro somálské uprchlíky v Keni*. ČTK, 15. 7. 2010; *Tanzanie pošle hladovějícím Somálcům kukuřici, pomáhají i Češi*. ČTK, 10. 8. 2011.
- ³¹ *V Motole se budou léčit tři libyjské děti se špatným srdcem*. ČTK, 29. 6. 2011.
- ³² Všechny evaluační zprávy on-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/dvoustranna_zrs_cr/evaluace/index.html.
- ³³ *Usnesení vlády ze dne 19. ledna 2011 č. 59 o poskytnutí peněžního daru v rámci rozvojové pomoci Palestinským autonomním územím*.
- ³⁴ *Usnesení vlády ze dne 19. dubna 2010 č. 290 o souhlasu s uskutečněním oficiální návštěvy předsedy vlády v Kambodžském království a v Mongolsku a pracovní návštěvy předsedy vlády v Arménské republice ve dnech 24. dubna až 1. května 2010*.
- ³⁵ *Usnesení vlády ze dne 7. prosince 2010 č. 896 o poskytnutí peněžního daru afghánskému rozvojovému programu National Solidarity Program*.
- ³⁶ FoRS: *Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2010*. Stínová zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci. On-line: www.fors.cz/user_files/aid2011_web+print.pdf; *ČR obsadila šesté místo v EU v průhlednosti rozvojové spolupráce*. ČTK, 4. 10. 2011.
- ³⁷ Tamtéž, s. 2.
- ³⁸ ČRA: *Plán činnosti České rozvojové agentury na rok 2012*. On-line: www.mzv.cz/file/791628/Plan2012_06022012.pdf.
- ³⁹ Viz Horký, Ondřej (2012): *The Transfer of the Central and Eastern European „Transition Experience“ to the South: Myth or Reality?* Perspectives on European Politics and Society, 13 (1), s. 17–32.
- ⁴⁰ *Irácký ministr se v ČR zajímá o vyrovnávání se s totalitou*. ČTK, 19. 7. 2011.
- ⁴¹ Glopolis: *Praktické kroky ČR ke koherenci politik pro rozvoj – zemědělský obchod a změna klimatu*, prosinec 2010.
- ⁴² *Stanovisko ČR k Zelené knize Evropské komise „Rozvojová politika EU pro udržitelný rozvoj a růst podporující začlenění. Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU“; Stanovisko České republiky k Zelené knize Evropské komise „Budoucnost rozpočtové podpory EU poskytované třetím zemím“*.
- ⁴³ *Rámcová pozice pro jednání EU: Balíček návrhů právních aktů Evropského parlamentu a Rady EU k finančním nástrojům vnější spolupráce EU pro období 2014–2020*, 7. 2. 2012.
- ⁴⁴ *Harnessing the transition experience in EU's external relations: from policy to implementation*. Non-paper České republiky, Estonska, Maďarska, Lotyšska, Litvy, Rumunska, Slovenska a Slovinska, 16. 2. 2011; Non paper EU-12 (bez Kypru a Malty), listopad 2011.
- ⁴⁵ Evropská komise: *Zvýšení dopadu rozvojové politiky EU: Agenda pro změnu*. KOM(2011) 637 v konečném znění. On-line: eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0637:FIN:CS:PDF.
- ⁴⁶ Council of the EU. *Council conclusions: Increasing the Impact of EU Development Policy: an Agenda for Change*, 14. 5. 2012. On-line: www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/130243.pdf.
- ⁴⁷ *EU se nemůže shodnout na postoji k nikaragujským volbám*. ČTK, 14. 12. 2011.
- ⁴⁸ MZV ČR: *Setkání zástupců zemí V-4 s komisařem pro rozvoj Andrišem Piebalgsem v Praze ve dnech 5.–6. 10. 2011*. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/predsednictvi_v4/praha_setkani_zastupcu_zemi_v_4_s.html.
- ⁴⁹ MZV ČR: *Účast delegace ČR na 4. Fóru na vysoké úrovni o efektivnosti rozvojové spolupráce v jihokorejském Pusanu*, 12. 12. 2011. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/ucast_delegace_cr_na_4_foru_na_vysoke.html.

- ⁵⁰ 4. Fórum na vysoké úrovni: *Pusanské partnerství pro efektivnost rozvoje*. On-line: www.mzv.cz/public/8b/31/d/756386_665083_Zaverecny_dokument_HLF4_cesky_preklad_neoficialni_doc.
- ⁵¹ Klaus, Václav: *Vystoupení prezidenta republiky na setkání s českými velvyslanci*, 31. 8. 2011. On-line: www.klaus.cz/clanky/2914.
- ⁵² Nečas, Petr: *Premiér velvyslancům: proexportní politika je klíčovou prioritou vlády*, 29. 8. 2011. On-line: www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/premier/vyznamne-projevy/premier-velvyslancum-proexportni-politika-je-klicovou-prioritou-vlady-86920/.
- ⁵³ PS PČR: *Zápis ze 14. schůze zahraničního výboru konané dne 12. října 2011*.
- ⁵⁴ MZV ČR. On-line: www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/koordinace_zrs/rada_pro_zahranicni_rozvojovou/zapisy_ze_zasedani_rady_pro_zrs.html.
- ⁵⁵ ČRA: *Směrnice České rozvojové agentury č.j.: 280870/1/2010-ČRA pro postup při zadávání veřejných zakázek v podmínkách České rozvojové agentury, Úplné znění ke dni 1. ledna 2011*.
- ⁵⁶ FoRS: *Zahraniční rozvojová spolupráce v roce 2010. Stínová zpráva nevládních neziskových organizací sdružených ve FoRS – Českém fóru pro rozvojovou spolupráci*, s. 2. On-line: www.fors.cz/user_files/aid2011_web+print.pdf (zvýraznění autor).
- ⁵⁷ CONCORD: *Czech Republic*. On-line: aidwatch.concordeurope.org/static/files/assets/8ac3aab/Czech_Republic.pdf.
- ⁵⁸ FoRS: *Průzkum financování členů a pozorovatelů FoRS z mezinárodních zdrojů v letech 2007 až 2010*. Praha: 2011.
- ⁵⁹ Zájemci o podnikání v rozvojovém světě dostávají do rukou studii obchodních příležitostí a bariér. *Zpravodaj PPZRS*, 1/2011, s. 2. On-line: www.ppzrs.org/soubor/zpravodaj-ppzrs-1-11-pdf.
- ⁶⁰ Tamtéž.
- ⁶¹ Hagen, Markéta von: *Zpráva z evaluace projektu zahraniční rozvojové spolupráce České republiky v oblasti rozvojového vzdělávání a osvěty v ČR*, září 2011. On-line: www.mzv.cz/file/720673/evalreport_cpch_2006_2010_final_03_10_2011_undapproved.pdf.
- ⁶² FoRS: *Tiskové zprávy*, 1. 6. 2012. On-line: www.fors.cz/tisk.php?a=cs&b=0-nas&c=tiskove-zpravy.
- ⁶³ *Nejlepším českým dokumentem je Marečkův snímek Pod sluncem tma*. ČTK, 29. 10. 2011.
- ⁶⁴ MZV ČR. On-line: www.mzv.cz/prtlogar/.
- ⁶⁵ Např. *ČR dá příští rok přes 800 milionů korun na rozvojovou spolupráci*. Český rozhlas. On-line: www.rozhlas.cz/zprava/902638.
- ⁶⁶ *Topmodelka Petra Němcová je konzulkou na Haiti: Sehnala 150 milionů*. Blesk, 2. 12. 2011. On-line: www.blesk.cz/clanek/celebrity-ceske-celebrity/164124/topmodelka-petra-nemcova-je-konzulkou-na-haiti-sehnala-150-milionu.html.
- ⁶⁷ *Charita je jen pro bohaté, myslí si čtvrtina Čechů*. Aktuálně.cz, 29. 11. 2011. On-line: aktualne.centrum.cz/finance/penize/clanek.phtml?id=723251.
- ⁶⁸ European Commission: *Making a Difference in the World: Europeans and the Future of Development Aid. Special Eurobarometer 375*, September 2011.
- ⁶⁹ Tamtéž.